

1. PERUSTIEDOT KOHTEESTA	
1.1. Maisema-alueen nimi	Luvialahden kulttuurimaisema
1.2. Maisema-alueen uusi nimi	Luvialahden kulttuurimaisema
1.3. Kunta	Luvia
1.4. Pinta-ala	2 163 ha
1.5. Aikaisemmat inventoinnit [tekijä, vuosi, arvo]	RKY2009: Peränkylä sekä Luvian kirkonkylä RKY1993: Luvialahden kulttuurimaisema Lauri Putkonen, 2005, Maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt: Mikolankylän kulttuurimaisema, Peränkylä, Luvialahden maisemakokonaisuus, Löytyn ja Väipäreen kylät, Luvian kirkonkylän miljö, Heinilä, Luodonkylä ja kulttuurimaisema, Hanninkylä ja Sassila.
1.6. Päiväysinventoijan nimi	Jenny Alatalo
1.7. Päiväysinventoinnin pvm	08.05.20013
1.8. Arkistointipaikka	
2. MAISEMAMAAKUNTA JA -SEUTU	
2.1. Maisemamaakunta ja -seutu [Mietintö 66/1992]	Lounaismaa / Ala-Satakunnan viljelyseutu ja Satakunnan rannikkoseutu
2.2. Maisematyyppi [Maakunnallinen maisemaselvitys]	
2.3. Kuvailuteksti [Lyhyt kuvaus maisemamaakunnan ja -seudun tyypillisistä piirteistä]	Lounaismaan maiseman peruselementit vaihtelevat rikkonaisesta saaristosta ja kumpuilevista, osittain paljastuneista kallioalueista laajoihin tasaisiin, viljaviin savikkoalueisiin, joilla lukuisat joet kiemurtelevat. Ala-Satakunnan viljelyseutu on perusluonteeltaan vaurasta viljelyaluetta, mutta Lounaiseen viljelyseutuun verrattuna siellä on runsaasti karuja, metsäisiä ja soisia syrjäseutuja. Seudun karuja maisemapiirteitä edustavat suot ja metsät keskittyvät Pyhäjärven lounaispuolella olevalle karulle rapakivigraniittialueelle ja viljelymaisemat sijaitsevat yleensä viljavilla savikkoalueilla Kokemäenjokilaaksossa. Satakunnan rannikkoseudun maa on alavaa ja pienipiirteisyys on maaperän monipuolisuuden seuraus: kalliomaiden ohella on sekä pohja- että kumpumoreenialueita, kuten myös jonkin verran savikoita ja harjumuodostelmia. Rannikolla on pitkiä suojaisia ja ruovikkoisia lahtia, jotka maatuvat maan vähitellen noustessa. Seudun perinteinen elinkeino on kalastus, minkä lisäksi maanviljely on rannikolla tärkeä elinkeino.
3. LUONNON OMINAISPIIRTEET	
3.1. Maa- ja kallioperä	Kallioperältään maisema-alue sijoittuu suurimmaksi osaksi hiekkakivialueelle. Eteläreuna on kallioperältään kiilleliusketta ja kiillegneisiä. Raja kulkee luode-kaakkosuunnassa Luvialahden mukaisesti. Maaperältään alue on suurimmaksi osaksi mereen kerrostunutta savea. Savikko sijoittuu alueen keskelle ja sitä ympäröivät reunoilta moreeni sekä karkealajitteisten maalajien eli soran, hiekan, karkean hiedan reunat. Alueen eteläpäässä on kalliomaakaistale.
3.2. Vesistöt ja ranta-alueet	Maisema-alue on rajattu Sassilanlahteen, josta on vesiyhteys Sassilansalmen kautta Selkämerelle. Kuivatuksen yhteydessä Luvian lahden pelloille on kaivettu useita ojia. Luvialahdella on kolme suurempaa ojaa, lahden suuntainen Korvenoja ja etelämpänä Pinkjärvestä lähtöisin oleva Mikolanoja. Kolmas on lahden yli poikittain laskeva Väipäreenoja. Ojat yhdistyvät Hutsaaren lounaispuolella Harjajuovaksi, joka laskee mereen Laitakarin pohjoispuolella. Luvian keskustan kohdalla lahden keskellä alkaa on Sassilanjuopa, joka luoteessa sijaitsevaan Sassilanlahteen. Hanninkylän kohdalta luoteeseen Vartholmiin on pieni pohjavesialue.
3.3. Luonnonhistorian erityspiirteet	
3.4. Kasvillisuustyypit	Kasvimaantieteellisen aluejaon mukaan Luvia kuuluu eteläboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Maisemaa hallitsee mäntymetsä jonka reunoilla kasvaa lehtipuita.
3.5. Arvokkaat luontokohteet	Naskalinkalliot-Alholankallio on osoitettu arvokkaana kallioalueena Satakunnan maakuntakaavassa.
3.6. Eläimistö ja kasvilajisto	lakkakääpä
3.7. Ilmasto	Alueen keskilämpötila on 5-6°C astetta ja vuoden sademäärän keskiarvo on 600-650 mm vuodessa.
3.8. Maisemarakenne	Luvianlahti on luode-kaakkosuuntainen laakso, joka on eteläosastaan leveimmillään noin kaksi kilometriä ja pohjoispäästä yli puolet kapeampi. Pituutta lahdella on vajaa kymmenen kilometriä. Laakson keskellä on kuivatusjuopia ja -ojia, joiden kautta vedet laskevat mereen. Alueen kummallakin laidalla on metsäiset selänneet, joista Luvian keskustan puoleinen on kapea ja asutettu. Maisema-alueen peltojen keskellä on erikokoisia metsäisiä saarekkeita. Peränkylä on niemimäinen saareke, jonka eteläpuolella maisema muuttuu pienipiirteiseksi ja vaihtelevaksi. Myös Luvialahden pohjoispäässä maisema on pienipiirteisempää ja vaihtelevampaa lähestyttäessä nykyistä rantaa. Laajimmat ja yhtenäisimmät peltoalueet ovat maisema-alueen keskellä, jossa entinen merenlahti muodostaa alavan ja laakean tasangon.
4. KULTTUURISET OMINAISPIIRTEET	

4.1. Arkeologinen kulttuuriperintö	Luvianlahden maisema-alueella tunnetaan neljä muinaisjäännettä. Nämä historiallisen ajan muinaisjäänneet sijoittuvat melko pienelle alueelle Luodonkylään. Kaksi kohteista on tervahautoja, yksi kartano sekä yksi yksittäistalo/asuinpaikka.
4.2. Maiseman kulttuurihistoria	Ajanlaskumme alussa Luvian oli vielä lähes kokonaan meren alla. Muutama saari pilkkotti vasta meren lahden edustalla, mutta maankohoamisen myötä maata paljastui lisää. Pysyvä asutus saapui Luvian rannikolle pääasiassa Ruotsista vasta myöhäiskeskiajalla. Tätä ennen ja vielä 1400-luvun jälkeenkin Luvia oli euralaisten talonpoikien nautinta-alueita. 1560-luvun veroluettelon mukaan maisema-alueella oli kahdeksan kylää, Mikola, Korpi, Löytty, Väipäre, Norrby, Hanninkylä, Sittlahti ja Sassila, joka oli lähimpänä rannikkoa. Luvian pellot olivat keskittyneet 1770-luvulla selänteiden alarinteille silloisen ja nykyisenkin Luvian keskustaan menevän tien pohjoispuolelle kapeana soirona. Lahden keskiosa oli vesijättömaata, joka oli jaettu kylien kesken. 1800-luvun puolivälin aikaan maisema-alueen itäisin osa oli jo nykyisessä laajuudessa viljelty. Löytyn kylän kohdalla oli vielä laaja alue vesijättömaata / niittyä. Hanninkylästä rannikolle päin Sassilanjuovan pohjoinen puoli oli viljelykäytössä ja eteläinen puoli niittynä. 1900-luvun alussa Sassilan juovan eteläinenkin puoli oli saatu kuivumaan ja se voitiin ottaa viljelykäyttöön. Löytyn kylän kohdalla laakson maa-alue oli edelleen vielä liian märkää viljelyyn. Vanha merenlahden kuivatus saatiin päätökseen vuonna 1954, jolloin muodostui yli tuhat hehtaaria viljelykelpoista maata. Alueen läpi kulkee Pohjanlahden rantatie, joka on keskiaikaisperäinen tie. Tie yhdisti aikanaan toisiinsa Turun ja Korsholman linnahallinnon ja sitä kautta on kulkenut postiliikenne. Luvianlahden alueella rantatie kulki Mikolan ja Peränkylään kautta, josta se jatkui Hanninkylän kautta pohjoiseen.
4.3. Maiseman kannalta merkittävät elinkeinot	Pitkään jatkunut maanviljely ja karjanhoito. Mikolan kylässä on edelleen karjahoitoa.
4.4. Rakennettu ympäristö	Vuosisadan alkupuolella kuivatun Luvianlahden "rantaharjanteella" nauhamaisesti sijaitseva Luvian kirkonkylä on säilyttänyt varsin hyvin perinteisen luonteensa. Hanninkylässä, Peräkylässä ja Mikolankylässä on säilynyt perinteistä rakennuskantaa.
4.4.1. Alueelle tyypillinen ja perinteinen asutustyyppi	Nauhamainen tienvariasutus sekä entisissä saarissa tiivis kyläasutus (Luodonkylä), mikä on tyypillistä seudulle.
4.4.2. Nykyisen asutuksen suhde muinaisjäänneiden sijaintiin	Historiallisen ajan muinaisjäänneet sijaitsevat nykyisen asutuksen yhteydessä tai sen välittömässä läheisyydessä.
4.4.3. Rakennetun ympäristön inventoinnit	RKY2009 alueista Peränkylä sekä Luvian kirkonkylästä on osa mukana maisema-alueessa. RKY1993: Luvianlahden kulttuurimaisema Maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt: Mikolankylän kulttuurimaisema, Peränkylä, Luvianlahden maisemakokonaisuus, Löytyn ja Väipäreen kylät, Luvian kirkonkylän miljö, Heinilä, Luodonkylä ja kulttuurimaisema, Hanninkylä ja Sassila.
4.4.4. Muita maiseman kannalta merkittäviä rakennuksia ja rakenteita	Hanninkylässä on perinteistä rakennuskantaa erityisesti Pullin, mutta myös Uusi-Lankin, Vähä-Ruutin ja Mäki-Nissin tiloilla. Peränkylän talot Vanha-Esko, Uusi-Seppä ja Mäki-Esko sijaitsevat samalla kylämäellä. Mikolankylässä on vanhaa rakennuskantaa Ervastin tilalla. Kylässä on säilynyt myös entisiä torppia ja mäkitupia. Sassilan tilan edustavarakennusryhmä on vuosisadan vaihteesta. Niemenkylän kyläkeskuksessa on vanhoja rakennuksia Joopin, Lampon ja Elomaan tiloilla. Väipäreen vanha kylätontti muodostaa erittäin arvokkaan aluekokonaisuuden, joka muodostuu Ylipuusin ja Iso-Sookarin osatalojen talouskeskuksista, Ylipuusiin kuuluvasta entisestä vesimyllystä sekä Suvanto-nimisestä kiinteistöstä, jonka päärakennus edustaa 1800-luvun tilattoman väen asumisoloja. Heinilän tilalle johtaa maantieltä pitkä koivukuja, Peränkylän entinen kansakoulu on rakennettu 1800- ja 1900-luvun vaihteessa. Luvialla on monen tilan / pihan ympärillä kapeista päästään viistetyistä ripoista tehty aita, joka on maalattu puna-valkoiseksi.
4.5. Perinnemaisemat	Mikolan laitumet (V, hakamaa, ex-pelto, keto, kostea niitty), Luvian keskustan niitty (P+), Luodonkylän niitty (P+, metsälaidun, keto), Uuden-Sepän niitty (P-) sekä yksi LUMO-yleissuunnittelukohte (perinnebiotooppi, terveyskeskuksen takana)
4.6. Identiteettitekijät, symbolitekijät	
4.7. Matkailu- ja virkistyskäyttö	Luvian kirkko ja sen ympäristö, Pohjanlahden rantatie.
4.8. Kuvailu, kulttuuripiirteet	Luvian maisema-alueella on säilynyt paljon rakennuskantaa 1800-luvulta alkaen. Säilyneet kohteet edustavat niin kartanomaista kuin perinteistä talonpoikaisarkkitehtuurisia tilojen taloja ja talousrakennuksia sekä alemman luokan asuinrakennuksia: torppia ja mäkitupia. Tilat ja rakennukset sekä vanhat kylät muodostavat kokonaisuuksia. Alueelle on leimallinen puna-valkoinen ripoista tehty aita.
5. MAISEMAKUVA	Luvianlahden kulttuurimaisema on selkeä kokonaisuus, jonka parhaimmat kohdat on nähtävissä valtatieltä. Laajat tasaiset, hoidetut pellot, joita rajaavat kummaltakin reunalta metsäiset selänteet. Alueen pohjoinen osa on selvästi rannikkoseutua. Pellot ovat pienipiirteisempiä, selänteiden reunat ovat kivikkoisempia ja peltojen reunoilla ja metsäisissä saarekkeissa kasvaa katajaa. Luvian keskustan länsipuolella maisema on selvästi tasankomaista, jota elävöittävät metsäiset saarekkeet ja siellä täällä ojien varsilla kasvavat puut. Pohjoispuolen horisontissa puiden latvoista muodostuva raja kumpuilee loivasti. Asutus on keskittynyt nauhamaisesti tien läheisyyteen tai selänteiden ja pellon vaihtumisvyöhykkeelle. Alueen itäinen osa, Peränkylä-Korvenkylä välinen alue on taas pienipiirteisempää, jossa näkymät aukeavat kapeina metsäisten saarekkeiden välistä. Maisema-alueen tiestö seurailee suurimmaksi osaksi selänteiden reunoja. Luvian keskustajaman alueella asutus on laajentunut pellon puolelle, mikä rikkoo muuten melko eheää selänteiden nauhamaista asutusvyöhykettä. Saharin kohdalle istutettu puusto avoimen viljelymaisema-alueen keskellä on irrallinen ja maisemaan sopimaton.

<p>6. RAJAUS</p>	<p>Maisema-alue alkaa pohjoisessa Sassilan kylästä, läheltä merenrantaa. Yhtenäistä laaksomaista viljelyaluetta rajaa kummallakin puolella luode-kaakkosuuntaiset selänteet. Mikolan kohdalla maisema-alueeseen kuuluu torppien ja mäkitupien kivikkoisen kokonaisuus. Etelässä maisema-alueen raja kulkee kallioisen selänteen reunan mukaisesti ottaen mukaan Korvenkylän pellot.</p>
<p>7. KUVAILUTEKSTI</p>	<p>Maisemakuva:</p> <p>Luvianlahti on luode-kaakkosuuntainen laakso, joka on eteläosan leveimmältä kohdalta noin kaksi kilometriä leveä, pohjoisosa laaksosta on yli puolet kapeampi. Pituutta lahdella on vajaat kymmenen kilometriä. Laakson keskellä on kuivatusjuopia ja -ojia, joiden kautta vedet laskevat mereen. Alueen molemmilla laidoilla on metsäiset selänteet, joista Luvian keskustan puoleinen selänne on kapea ja asutettu. Maisema-alueen peltojen keskellä on erikokoisia metsäisiä saarekkeita. Peränkylä on niemimäinen saareke, jonka eteläpuolella maisema muuttuu pienipiirteiseksi ja vaihtelevaksi. Myös Luvianlahden pohjoispäässä maisema on pienipiirteisempää ja vaihtelevampaa lähestyttäessä nykyistä rantaa. Laajimmat ja yhtenäisimmät peltoalueet ovat maisema-alueen keskellä, jossa entinen merenlahti muodostaa alavan ja laakean tasangon.</p> <p>Luonnonpiirteet:</p> <p>Kallioperältään maisema-alue sijoittuu suurimmaksi osaksi hiekkakivialueelle. Alueen maaperä on suurimmaksi osaksi mereen kerrostunutta savea. Savikko sijoittuu alueen keskelle ja sitä ympäröivät moreenista sekä sorasta, hiekasta ja karkeasta hiedasta koostuvat reuna-alueet. Alueen eteläisessä päässä on kaistale kalliomaata. Luvianlahden laakson molemmilla laidoilla on metsäiset selänteet. Maiseman reunavyöhykkeitä hallitsee mäntymetsä, jonka reunoilla kasvaa myös lehtipuita. Selänteiden pohjoispuoleinen alue on kapea ja tiiviisti asutettu, kun taas eteläpuolen selänteellä on harvempaa asutusta. Selänteiltä keskelle laaksoa laskevat rinteet ovat hieman jyrkemmät kuin keskellä tasankoa olevat rinteet.</p> <p>Maisema-alueen peltojen keskellä on erikokoisia metsäisiä ja kivikkoisia saarekkeita, joissa muun muassa kasvaa rannikkoseudulle tyypillistä katajaa. Alueen itäisessä osassa Peränkylä-Korvenkylän välisellä alueella maisema muuttuu pienipiirteiseksi ja alavan tasangon sijaan viljelymaisemat aukeavat metsäisten saarekkeiden välistä lahtimaisina näkyminä. Laajimmat ja yhtenäisimmät peltoalueet ovat maisema-alueen keskellä, jossa entinen merenlahti on noin kaksi kilometriä leveä.</p> <p>Alueen pohjoisosassa on selvästi Satakunnan rannikkoseudun maisemalle tyypillisiä ominaisuuksia. Alue on muinainen kapea merenlahti, jonne on kerääntynyt ravinteikasta maata. Pohjoisosan pellot ovat pieniä ja kivikkoisia ja kokonaisuudessaan viljelymaisema on pienipiirteisempää kuin alueen keskiosan maisema. Selänteiden reunat ovat kivikkoisempia ja rikkonaisempia. Maisema-alueen tiestö seurailee useimmiten selänteiden reunoja.</p> <p>Maisema-alueen eteläosassa sijaitsee valtakunnallisesti merkittävä perinnemaisema, Mikolan laitumet. Alue koostuu haka-, niitty- ja ketoalueesta ja sen arvoon ovat vaikuttaneet alueen monipuolisuus, koko, huomionarvoiset kasvilajit ja maisemalliset arvot. Maisema-alueella on myös kolme paikallisesti arvokasta perinnemaisema-aluetta, jotka ovat Luvian keskustan niityt, Luodonkylän niityt ja Uusi-Sepän niityt.</p> <p>Kulttuuripiirteet:</p> <p>Ajanlaskumme alussa Luvia oli vielä lähes kokonaan meren alla. Ainoastaan muutama saari pilkkotti merenlahden edustalla, mutta maankohoamisen myötä maata paljastui lisää. Myöhäiskeskiajalla pysyvä asutus saapui Luvian rannikolle pääasiassa Ruotsista. Tätä ennen ja vielä 1400-luvun jälkeenkin Luvia oli euralaisten talonpoikien nautinta-alueita. 1560-luvun veroluettelon mukaan maisema-alueella oli kahdeksan kylää: Mikola, Korpi, Löytty, Väipäre, Norrby, Hanninkylä, Sittlahti ja Sassila, joka oli lähimpänä merta. 1770-luvulla Luvian pellot olivat keskittyneet selänteen alarinteille silloisen ja nykyisenkin Luvian keskustaan menevän tien pohjoispuolelle kapeana soirona. Lahden keskiosa oli vesijättömaata, joka oli jaettu kylien kesken. 1800-luvun puolivälin aikaan maisema-alueen itäisin osa oli jo nykyisessä laajuudessa viljelty. Löytyn kylän kohdalla oli vielä laaja alue vesijättömaata ja niittyä. Hanninkylästä rannikolle päin Sassilanjuvan pohjoinen puoli oli viljelykäytössä ja eteläinen puoli niittynä. 1900-luvun alussa Sassilan juovan eteläinenkin puoli oli saatu kuivumaan, jolloin se voitiin ottaa viljelykäyttöön. Löytyn kylän kohdalla laakson maa-alue oli edelleen vielä liian kostea viljelyyn. Luvianlahden kuivatus saatiin päätökseen vuonna 1954. Luvialaisille maanviljelyn lisäksi kalastus on ollut merkittävä elinkeino. Alueen läpi kulkee Pohjanlahden rantatie, joka on peräisin keskiajalta. Tie yhdisti toisiinsa Turun ja Korsholman linnahallinnot ja sitä kautta on kulkenut myös postiliikenne. Luvianlahden alueella rantatie kulki Mikolan ja Peränkylään kautta, josta se jatkui Hanninkylän kautta pohjoiseen.</p>

	<p>Luvian maisema-alueen entisen merenlahden tuntumassa on säilynyt paljon rakennuskantaa 1800-luvulta alkaen. Vanhin rakennuskanta sijaitsee nauhamaisesti alueen reunoilla kiertävän tien varrella sekä suurimmilla saarekkeilla. Säilyneet kohteet edustavat niin kartanomaisia kuin perinteisiä talonpoikaisia rakennuksia ja talousrakennuksia sekä alemman luokan asuinrakennuksia, torppia ja mäkitupia. Hanninkylässä on perinteistä rakennuskantaa erityisesti Pullin, mutta myös Uusi-lankin, Vähä-Ruutin ja Mäki-Nissin tiloilla. Peränkylän talot Vanha-Esko, Uusi-Seppä ja Mäki-Esko sijaitsevat samalla kylämäellä. Mikolankylässä on vanhaa rakennuskantaa Ervastin tilalla. Kylässä on säilynyt myös entisiä torppia ja mäkitupia. Sassilan tilan edustava rakennusryhmä on vuosisadan vaihteesta. Niemenkylän kyläkeskuksessa on vanhoja rakennuksia Joopin, Lampon ja Elomaan tiloilla. Väipäreen vanha kylätontti muodostaa erittäin arvokkaan aluekokonaisuuden, joka muodostuu Ylipuosin ja Iso-Sookarin osatalojen talouskeskuksista, Ylipuosiin kuuluvasta entisestä vesimyllystä sekä Suvanto-nimisestä kiinteistöstä, jonka päärakennus edustaa 1800-luvun tilattoman väen asumisoloja. Heinilän tilalle johtaa maantieltä pitkä koivukuja. Peränkylän entinen kansakoulu on rakennettu 1800- ja 1900-luvun vaihteessa. Luvialla on monen tilan ja pihan ympärillä kapeista, päästään viistetyistä, ripoista tehty aita, joka on maalattu punavalkoiseksi. Alueen rakennuskannassa on havaittavissa monia aikakerroksia. Tilat ja rakennukset sekä vanhat kylät muodostavat merkittäviä kokonaisuuksia.</p>
8. ARVIOINTI	
8.1. Arvoluokka	Maakunnallisesti arvokas
8.2. Arviointiteksti	Luvianlahden kulttuurimaisema edustaa laajaa, kuivatuksen yhteydessä syntynyttä kulttuurimaisemaa, jossa on piirteitä sekä Ala-Satakunnan viljelyseudun alavasta ja viljavasta maisemasta, että Satakunnan rannikkoseudun karusta ja pienipiirteisestä maisemasta.
9. LIITTEET	
9.1. Karttaliitteet	
9.2. Valokuvat	3219, Näkymä lounaaseen.
	3224, Näkymä lounaaseen Sassilanjuovalle.
	3252, Näkymä luoteeseen.
	3330, Näkymä Hutsaaren kylästä
	3376, Näkymä koilliseen Lahdenpohjasta.
	3403, Näkymä pohjoiseen Mikolan kylästä Mikolanojalle.
	3418, Näkymä Mikolan kylästä.
	3433, Näkymä lounaaseen Peränkylästä.